# ANA TEMA[1]
# Madde 8
# Vatandaşlık
**(Son Güncelleme Tarihi: 31.08.2026)**

## Giriş

Sözleşme veya Protokolleri'nde, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 15. maddesinde yer alan vatandaşlık hakkına benzer "bir vatandaşlık hakkına" yer verilmemektedir. Belirli bir vatandaşlığın kazanılması veya korunması hakkı, 6. madde anlamında "medeni nitelikte bir hak" değildir (*Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, 2018, § 129). Vatandaşlığın bu haliyle geri alınması ya da iptal edilmesi, Sözleşme ile bağdaşmaz değildir (*Usmanov/Rusya*, 2020, § 65). Bununla birlikte vatandaşlık, bir bireyin kimliğinin bir unsurudur (*Zeggai/Fransa*, 2022; § 28; *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020, § 43; *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024, § 59). Vatandaşlığın keyfi bir şekilde reddedilmesi, bazı durumlarda Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında bir konuyu gündeme getirebilir.

Ayrıca, bir üye Devlet, soybağı yoluyla bir vatandaşlık hakkı tanıyarak ve bu amaçla bir prosedür düzenleyerek, 8. madde uyarınca kendisine düşen yükümlülüklerin ötesine geçtiğinde, bu hakkın 14. madde anlamında ayrımcılık yapılmaksızın güvence altına alınmasını sağlamalıdır (*Genovese/Malta*, 2011, § 30).

Mahkeme, vatandaşlığın kaybedilmesi hususunu (*Ramadan/Malta*, 2016), özellikle terörle mücadele bağlamında incelemiştir (*K2/Birleşik Krallık* (k.k.); 2017; *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020; *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024).

Bu bağlamda, Mahkeme, *Usmanov/Rusya*, 2020 öncü davasında, vatandaşlığın kaybedilmesi durumunu incelemek için izlenecek yöntemi tanımlamış (bk. § 58) ve bunu vatandaşlığın reddine uygulamıştır (*Hashemi ve diğerleri/Azerbaycan*, 2022, § 47).

Özellikle yabancı uyruklu bir vatandaşın göç, pasaport, soybağı veya evliliği ile ilgili olarak, başka hususlar da ortaya çıkabilir.

## Güncel İçtihatlardan Doğan İlkeler

- Sözleşme ve Protokolleri herhangi bir vatandaşlık hakkını güvence altına almamasına rağmen, vatandaşlığın reddedilmesi veya daha önce kazanılmış bir vatandaşlığın kaybedilmesinin (*Usmanov/Rusya*, 2020, §§ 59-62), belirli durumlarda, bu tür bir tedbirin ilgilinin özel hayatı üzerindeki etkisi veya sonuçları nedeniyle söz konusu hüküm açısından sorunları gündeme getirebileceği göz ardı edilemez. Aynı durum, örneğin vatandaşlıktan çıkarılma ile ilgili talebin reddedilmesi (*Riener/Bulgaristan*, 2006, § 155-159), yabancı uyruklu biriyle evlenilmesi halinde vatandaşlık verilmesi (*Savoia ve Bounegru/İtalya* (k.k.), 2006) ve pasaportların iptal edilmesi (*Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, 2018, § 115) ya da kimlik belgesi düzenlenmesinin reddedilmesi (*Ahmadov/Azerbaycan*, 2020, § 45) için de geçerlidir.
- *Usmanov/Rusya*, 2020 davasında, Mahkeme bu bağlamda uygulanacak iki yönlü yaklaşımı (konunun incelenmesi için çeşitli yaklaşımların varlığını tespit ettikten sonra) açıklığa kavuşturmuş ve sağlamlaştırmış ve bu yaklaşım

[1] Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

daha sonra *Hashemi ve diğerleri/Azerbaycan*, 2022, §§ 46-49 davasında uygulanmıştır. Mahkeme, sonuçlara dayalı bir yaklaşımın izlenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır. Mahkeme, (i) başvuran açısından sonuçları ve (ii) tedbirin keyfi nitelikte olup olmadığını incelemiştir (bk. § 58); aynı zamanda bk. *Ahmadov/Azerbaycan*, 2020).

- Vatandaşlığın kaybedilmesinin sonuçlarının belirlenmesi için, başvuranın 8. madde kapsamındaki haklarına müdahale olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla (*Usmanov/Rusya*, 2020, § 58), başvuran tarafından işlenen suçun ciddiyeti, bu vatandaşlık kaybının kişisel ve ailevi durumu üzerindeki etkisiyle dengelenebilmektedir (*Said Abdul Salam Mubarak/Danimarka* (k.k.), 2019, § 70).
- Örneğin *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020 davasında, vatandaşlığın kaybı, ilgilinin Devletin topraklarında bulunmasını etkilememesi nedeniyle "aile hayatına" saygı hakkını ihlal etmemiştir (§§ 41-42). Buna karşılık, Mahkeme, *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024 kararında, Belçika vatandaşlığının kaybedilmesinin ülkeden sınır dışı edilmeyi otomatik olarak gerektirmediğini, ancak ilgili kişilerin Belçika'da kalabilme imkânlarının zayıfladığını, zira bu kararın ardından her ikisine de ülkeyi terk etmeleri emredildiğini kaydetmiştir (§ 58).
- İki yönlü yaklaşıma göre, "müdahale" tespit edildikten sonra, vatandaşlık kaybının 8. maddeyi ihlal edip etmediğini belirlemek için ikinci aşama, bunun keyfi olup olmadığını incelemektir (*Usmanov/Rusya*, 2020, § 53 ve §§ 62-65). *Usmanov/Rusya*, 2020 (§§ 62-65) davasında özetlendiği gibi, keyfi niteliğin belirlenmesi için, vatandaşlığın kaybedilmesinin kanunla öngörülüp öngörülmediğinin, özellikle vatandaşlığını kaybeden kişiye gerekli güvenceleri sunan mahkemeler önünde karara itiraz etme imkânı verilerek gerekli usuli güvencelerin sunulup sunulmadığının ve yetkili makamların özenli ve hızlı bir şekilde hareket edip etmediğinin incelenmesi gerekmektedir (*Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, 2018, §§ 107-109 ve yapılan atıflar ve terör bağlamında, *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020, §§ 45-48 ve *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024, §§ 55-56).
- Başvuranların mahkûmiyeti ile vatandaşlıklarının kaybedilmesi arasında önemli bir sürenin geçmiş olması, bu tedbiri keyfi kılmak için tek başına yeterli değildir. Devlet, özellikle terör saldırılarıyla karşı karşıya kaldığında, daha önce terör eylemi teşkil eden bir suç veya kabahat nedeniyle mahkûm edilen kişiler ile kendisi arasında var olan sadakat ve dayanışma bağının değerlendirmesini daha sağlam bir şekilde yeniden yapabilir ve sonuç olarak, sıkı bir orantılılık denetimi koşulu altında, bu kişilere karşı başlangıçta kabul etmediği tedbirleri almaya karar verebilir (*Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020, § 45).
- Bir kişinin yanlış veya eksik bilgi vermesi ya da ilgili bilgileri gizli tutması nedeniyle vatandaşlığını kaybetmesi veya vatandaşlığının geri alınması tedbirine tabi tutulabilmesi durumunda, kanunun, tahrif edilmesi ya da gizlenmesinin bu tür bir tedbire yol açması muhtemel olan bilgilerin niteliğini belirtmesi ve bu tedbirin gerekçeli bir karara konu edilmesi gerekmektedir (*Usmanov/Rusya*, 2020, §§ 67-68). Son derece şekilci bir yaklaşımın benimsenmesini önlemek için, yetkili makamların yapmakla yükümlü olduğu dengeleme uygulamasında diğer önemli faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir (§§ 69-71).
- *Usmanov/Rusya*, 2020 davasında, başvuranın Rus vatandaşlığını kaybetmesi, otomatik olarak Rusya topraklarından zorla uzaklaştırılma kararına yol açmamıştır; uzaklaştırılma hususu ayrı bir dava konusu olmuştur. Dolayısıyla Mahkeme, vatandaşlığın kaybedilmesi tedbirini ayrı olarak incelemiştir (§ 57).
- Vatandaşlığın geri alınmasına ilişkin ilkeler, başvuranın Sovyet pasaportunda bulunan bir damganın, ilgilinin davalı Devletin vatandaşı olduğunu doğrulamasına rağmen, davalı Devlet yetkililerinin başvurana kimlik kartı vermeyi reddettiği bir davada (*Ahmadov/Azerbaïdjan*, 2020, § 45) ve davalı Devlet yetkililerinin uzun süredir ikamet eden başvuranı vatandaş olarak tanımayı ve kendisine kimlik belgesi vermeyi reddettiği bir davada (*Abo/Estonya* (k.k.), 2024, § 71) da uygulanmıştır.

- Yabancı uyruklu bir vatandaşın belirli bir süre evli kalması ve/veya bir dönem ülkede ikamet etmesi gerekliliği, vatandaşlık verilmesini düzenleyen mevzuatların yaygın özelliklerindendir (*Savoia ve Bounegru/İtalya* (k.k.), 2006).
- Devlet, vatansız göçmene, ikametini sürdürme olasılığı ve statüsü ile ilgili olarak, 8. madde uyarınca özel yaşam hakkına ilişkin uygun bir kararın alınmasına imkân verecek nitelikte etkin ve erişilebilir bir prosedür veya prosedürler dizisi önerme konusunda pozitif bir yükümlülüğe sahiptir (*Hoti/Hırvatistan*, 2018).
- Taşıyıcı annelik yoluyla doğan çocuklar söz konusu olduğunda, Devletler, yine çocukların biyolojik babalarıyla olan soybağını tanımalı ve babalarının vatandaşlığını elde etme imkânını sağlamalıdır. Çocukların, babalarının vatandaşlığını elde etme olasılığına ilişkin olarak rahatsız edici belirsizlik içinde bulunmaları, kendi kimliklerini tanımlamalarına zarar verme riski taşımaktadır (*Mennesson/Fransa*, 2014 ve *Labassee/Fransa*, 2014).
- *Usmanov/Rusya*, 2020 (§ 58) davasında belirtilen ilgili yöntem, yakın zamanda, Mahkemenin 8. maddenin uygulanamaz olduğu kanısına vardığı, yurtdışında taşıyıcı annelik yoluyla doğan çocuklar bağlamında uygulanmıştır (*S.-H./Polonya* (k.k.), 2021): Başvuranların Polonya vatandaşlığını elde edememelerinin özel yaşamları üzerindeki olumsuz etkisi, "ciddiyet eşiğine" ulaşmamıştır (bk. bu bağlamda *Denisov/Ukrayna* [BD], 2018 başvurusu ve *Mennesson/Fransa*, 2014 ve *Labassee/Fransa*, 2014 kararlarıyla kıyaslayınız/karşılaştırınız). Ayrıca, başvuranların Amerika Birleşik Devletleri'nde taşıyıcı annelik yoluyla doğmuş olmaları nedeniyle Polonya vatandaşlığını elde edememeleri, çift vatandaşlığa sahip olmaları ve yasal ebeveyn-çocuk bağının tanındığı İsrail'de ikamet etmeleri nedeniyle aile hayatlarını etkilememiştir.

## Önemli Örnekler

- *Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], 2012 – Slovenya'nın bağımsızlığının ardından bazı kişilerin daimi ikamet edenler kaydından silinmesi;
- *Karassev/Finlandiya* (k.k.), 1999 – yabancı ebeveynlerden doğan bir kişiye vatandaşlık verilmesinin reddedilmesi;
- *Riener/Bulgaristan*, 2006 – vatandaşlıktan çıkarılma talebinin reddedilmesi;
- *Savoia ve Bounegru/İtalya* (k.k.), 2006 – evlendikten sonra İtalyan vatandaşlığını kazanmak için mevzuatla belirlenen koşullar;
- *Mennesson/Fransa*, 2014 ve *Labassee/Fransa*, 2014 – taşıyıcı annelik yoluyla doğan çocuklar için Fransız vatandaşlığının tanınması olasılığına ilişkin belirsizlik;
- *Ramadan/Malta*, 2016 – anlaşmalı bir evliliğin iptal edilmesinin ardından vatandaşlığın geri alınması;
- *K2/Birleşik Krallık* (k.k.), 2017 – terörle bağlantılı faaliyetler nedeniyle vatandaşlığın kaybedilmesi;
- *Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, 2018 – eski Sovyetler Birliği vatandaşlarına verilmiş Rus pasaportlarının keyfi olarak geçersiz kılınması (ve yapılan atıflar);
- *Aktaş ve Aslaniskender/Türkiye*, 2019 – istenen yeni soyadın Türk soyadı olmadığı gerekçesiyle soyadının değiştirilmesinin reddedilmesi (çifte vatandaşlık bağlamında);
- *Ahmadov/Azerbaycan*, 2020 – başvuranın vatandaşlığını kanıtlayan resmi belgelere sahip olmasına rağmen kendisine kimlik kartı verilmesinin ve Azerbaycan vatandaşlığının tanınmasının reddedilmesi;

- *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020 – 10 yıldan fazla bir süre önce işlenmiş bir terör suçu nedeniyle verilen mahkûmiyet kararı dikkate alınarak vatandaşlığın kaybedilmesi;
- *Usmanov/Rusya*, 2020 – on yıl önce yapılan bir talepte kardeşler hakkında bilgi verilmemesi nedeniyle vatandaşlığın otomatik olarak kaybedilmesi;
- *Willems/Hollanda* (k.k.), 2021 – Avrupa mevzuatı uyarınca, pasaport talebinde bulunulurken parmak izi verme yükümlülüğü ve sonradan parmak izlerinin pasaporttaki çipe kaydedilmesi;
- *S.-H./Polonya* (k.k.), 2021 – Eşcinsel bir çiftin, taşıyıcı annelik yoluyla Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan ve hukuki soybağının tanındığı İsrail'de ikamet eden çocuklarına, soybağı yoluyla Polonya vatandaşlığının verilmesinin reddedilmesi;
- *Hashemi ve diğerleri/Azerbaycan*, 2022 – ülkede doğan mülteci çocuklarına kimlik kartı verilmesinin ve ebeveynlerinin başka bir vatandaşlığa sahip oldukları gerekçesiyle onların vatandaş olarak tanınmasının reddedilmesi;
- *Johansen/Danimarka* (k.k.), 2022 – terör bağlamında vatandaşlığın kaybedilmesi; aynı zamanda bk. *Laraba/Danimarka* (k.k.), 2022;
- *Emin Huseynov/Azerbaycan (no. 2)*, 2023 – vatandaşlığın keyfi olarak geri alınması sonucunda başvuranın vatansız kalması ve usuli güvencelerin bulunmaması;
- *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024 – Belçika'da terörle bağlantılı eylemler nedeniyle mahkûm edilen iki çifte vatandaşın vatandaşlıktan çıkarılması;
- *Abo/Estonya* (k.k.), 2024 – Uzun süredir ikamet eden bir kişinin vatandaş olarak tanınmasının ve kendisine kimlik belgesi verilmesinin reddedilmesi.

## Sözleşme'nin Diğer Maddeleri Kapsamında Ele Alınan Vatandaşlık

Konu, Sözleşme'nin diğer bazı maddeleri açısından ele alınmaktadır.

### *Örneğin bakınız:*

- 3. madde: Belçika ve Fas olmak üzere çifte vatandaşlığa sahip olan, Fas'ta kötü koşullarda hapsedilirken Belçika'nın kendisine diplomatik/konsolosluk yardım sağlamadığını iddia eden bir kişi: *Aarrass/Belçika* (k.k.), 2021;
- 6. madde: i) vatandaşlığın kazanılması veya geri alınması: *Makuc ve diğerleri/Slovenya* (k.k.), 2007; *Borisov/Livanya*, 2011; ii) vatandaşlığın kaybedilmesi: *Galip/Yunanistan* (k.k.), 1994; iii) bir kişinin vatandaşlığını düzenleyen prosedür: *Al Hamdani/Bosna Hersek*, 2012; (iv) pasaport hakkının, 6. madde anlamında "medeni nitelikte bir hak" olmaması: *Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, 2018, § 129; ya da vatandaşlık hakkı olmaması: *Sergey Smirnov/Rusya* (k.k.), 2006;
- 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: *Genovese/Malta*, 2012; *Zeggai/Fransa*, 2022;
- 9, 10, 11 ve 13. maddeler: *Petropavlovskis/Letonya*, 2015; *Boudelal/Fransa* (k.k.), 2017;
- 14. madde: *Abo/Estonya* (k.k.), 2024;
- Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi: Birden fazla vatandaşlığa sahip kişilerin parlamento seçimlerinde aday olmalarının imkânsızlığı, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne yapılan atıf: *Tănase/Moldova* [BD], 2010;
- Ek 4 No.lu Protokol'ün 2.maddesi: *Rotaru/Moldova Cumhuriyeti*, 2020;
- Ek 4 No.lu Protokol'ün 3.maddesi: *Slivenko/Letonya* (k.k.) [BD], 2002;
- Ek 4 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin 2. fıkrası: *H.F. ve diğerleri/Fransa* [BD], 2022;
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesi: *El Aroud ve B.S./Belçika*, 2024
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi: *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, 2020;
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 5.maddesi: *Savoia ve Bounegru/İtalya* (k.k.), 2006.

## Genel İlkelerin Özeti

- Sözleşme'nin genel ilkelerinin özetiyle ilgili olarak: *Slivenko/Letonya* (k.k.) [BD], 2002, § 77; *Petropavlovskis/Letonya*, 2015, §§ 73-74;
- 8. madde kapsamındaki genel ilkelerin ve ilgili metodolojinin özeti için: bk. *Usmanov/Rusya*, 2020, §§ 52-56, 58 ve 63-64; *Hashemi ve diğerleri/Azerbaycan*, 2022, § 47;
- 6. maddeye ilişkin genel ilkelerin özetiyle ilgili olarak: *Borisov/Litvanya*, 2011, § 116; *Al Hamdani/Bosna Hersek*, 2012, § 72.

## Diğer Atıflar

### *İçtihatlar Hakkında Rehberler:*

- 8. Madde Rehberi – Özel ve Aile Hayatına, Konuta ve Yazışmaya Saygı Gösterilmesi Hakkı
- Göç ile İlgili Rehber
- Terörle İlgili Rehber

### *Uluslararası belgeler[2]:*

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 15. Maddesi (1948)
- Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1954
- Birleşmiş Milletler Evli Kadınların Vatandaşlığına İlişkin Sözleşme (1957)
- Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin Sözleşme (1961)
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 24. Maddesi (1966)
- Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 20. Maddesi (1969)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7 ve 8. Maddeleri (1989)
- Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 29. Maddesi (1990)
- Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi (1997) ve Açıklayıcı Rapor
- Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 18. Maddesi (2006)
- Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Sözleşme'nin 25. Maddesi (2006)
- 2263 sayılı Terörle Mücadele Tedbiri Olarak Vatandaşlığın Kaybedilmesine İlişkin AKPM Kararı (2019)

[2] Ayrıntılı olmayan bir seçim söz konusudur. Ayrıca bk. *H.F. ve diğerleri/Fransa* [BD], 2022, §§ 84-86, 97, 98.

# BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

## İlke Kararları:

- *Usmanov/Rusya*, no. 43936/18, 22 Aralık 2020, (8. maddeye ilişkin ihlal).

## Sözleşme'nin 8. Maddesi Kapsamındaki Diğer Davalar:

- *Karassev/Finlandiya* (k.k.), no. 31414/96, 12 Ocak 1999 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], no. 26828/06, 26 Haziran 2012 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Mennesson/Fransa*, no. 65192/11, AİHM 2014 (alıntılar) (başvuranların aile yaşamlarına saygı gösterilmesi hakkı ile ilgili olarak 8. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması; üçüncü ve dördüncü başvuranların özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkı ile ilgili olarak 8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Labassee/Fransa*, no. 65941/11, 26 Haziran 2014 (başvuranların aile yaşamlarına saygı gösterilmesi hakkı ile ilgili olarak 8. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması; üçüncü başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı ile ilgili olarak 8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Riener/Bulgaristan*, no. 46343/99, 23 Mayıs 2016 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Ramadan/Malta*, no. 76136/12, 21 Haziran 2016 (8. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması);
- *K2/Birleşik Krallık* (k.k.), no. 42387/13, 7 Şubat 2017 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Hoti/Hırvatistan*, no. 63311/14, 26 Nisan 2018 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya*, no. 7549/09 ve 33330/11, 12 Haziran 2018 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Said Abdul Salam Mubarak/Danimarka* (k.k.), no. 74411/16, 22 Ocak 2019 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Aktaş ve Aslaniskender/Türkiye*, no. 18684/07 ve 21101/07, 25 Haziran 2019 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Ahmadov/Azerbaycan*, no. 32538/10, 30 Ocak 2020 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, no. 52273/16 ve diğer 4 başvuru, 25 Haziran 2020 (8. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması);
- *Willems/Hollanda* (k.k.), no. 57294/16, 9 Kasım 2021 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *S.-H./Polonya* (k.k.), no. 56846/15 ve 56849/15, 16 Kasım 2021 (kabul edilemezlik – 8. maddeyle bağlantılı olarak 8 ve 14. maddeleriyle *konu yönünden* (*ratione materiae)* bağdaşmazlık);
- *Hashemi ve diğerleri/Azerbaycan*, no. 1480/16 ve diğer 6 başvuru, 13 Ocak 2022 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Johansen/Danimarka* (k.k.), no. 27801/19, 3 Mart 2022 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Laraba/Danimarka* (k.k.), no. 26781/19, 22 Mart 2022 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Emin Huseynov/Azerbaycan (no.2)*, no. 1/16, 13 Temmuz 2023 (8. maddeye ilişkin ihlal);
- *Abo/Estonya* (k.k.), no. 29295/22, 17 Eylül 2024 (kabul edilemezlik – *konu yönünden* (*ratione materiae)* bağdaşmazlık);
- *El Aroud ve B.S./Belçika*, no. 25491/18 ve 27629/18, 5 Aralık 2024 (8. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması)

## Sözleşme'nin Diğer Maddeleri Kapsamındaki Vatandaşlık:

- 3. madde: *Aarrass/Belçika* (k.k.), no. 16371/18, 7 Eylül 2021 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- 6. madde: i) vatandaşlığın kazanılması ya da geri alınması: *Makuc ve diğerleri/Slovenya*, no. 26826/06, 31 Mayıs 2007 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık); *Borisov/Litvanya*, no. 9958/04, 14 Haziran 2011 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık); ii) vatandaşlığın kaybedilmesi: *Galip/Yunanistan* (k.k.), no. 17309/90, 30 Ağustos 1994 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık); iii) bir kişinin vatandaşlığını düzenleyen prosedür: *Al Hamdani/Bosna Hersek*, no. 31098/10, 7 Şubat 2012; *Sergey Smirnov/Rusya* (k.k.), no. 14085/04, 6 Temmuz 2006 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık); iv) pasaport: Alpeyeva ve Dzhalagoniya/Rusya, no. 7549/09 ve 33330/11, 12 Haziran 2018 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık);
- 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: *Genovese/Malta*, no. 53124/09, 11 Ekim 2011 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. maddeye ilişkin ihlal); *Zeggai/Fransa*, no. 12456/19, 13 Ekim 2022 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. maddeye ilişkin ihlal bulunmaması);
- 9, 10, 11 ve 13. maddeler: *Petropavlovskis/Letonya*, no. 44230/06, AİHM 2015 (10, 11 ve 13. maddelerinin kabul edilemezliği – *konu yönünden* (*ratione materiae)* bağdaşmazlık); *Boudelal/Fransa* (k.k.), no. 14894/14, 13 Haziran 2017 (9, 10 ve 11. maddelerinin kabul edilemezliği – *konu yönünden* (*ratione materiae)* bağdaşmazlık);
- 14. madde: *Abo/Estonya* (k.k.), no. 29295/22, 17 Eylül 2024 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi: *Tănase/Moldova* [BD], no. 7/08, AİHM 2010 (Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesine ilişkin ihlal);
- Ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesi: *Rotaru/Moldova Cumhuriyeti*, no. 26764/12, 8 Aralık 2020 (Ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesine ilişkin ihlal);
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesi: *El Aroud ve B.S./Belçika*, no. 25491/18 ve 27629/18, 5 Aralık 2024 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık;
- Ek 4 No.lu Protokol'ün 3. maddesi: *Slivenko/Letonya* (k.k.) [BD], no. 48321/99, AİHM 2002-II (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık); Ek 4 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin 2. fıkrası: *H.F. ve diğerleri/Fransa* [BD], no. 24384/19 ve 44234/20, 14 Eylül 2022 (Ek 4 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin 2. fıkrası);
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi: *Ghoumid ve diğerleri/Fransa*, no. 52273/16 ve diğer 4 başvuru, 25 Haziran 2020 (Fransız vatandaşlığın kaybedilmesi bakımından kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık);
- Ek 7 No.lu Protokol'ün 5. maddesi: *Savoia ve Bounegru/İtalya* (k.k.), no. 8407/05, 11 Temmuz 2006 (kabul edilemezlik – *konu yönünden (ratione materiae)* bağdaşmazlık).